

HỘI ÁI HỮU BIÊN HOÀ

Website: <https://www.bienhoatx.com>

Email liên lạc: datlam1951@yahoo.com

Hội Ái Hữu Biên Hoà hân hạnh giới thiệu đến Quý Vị bài: **Tản Mạn Biên Hoà: Dòng Họ Nguyễn Tại Làng Gò Cát, Cù Lao Phố** của đồng hương **Văn Lang**. Hội chân thành cảm tạ tác giả. Kính mời.

Trân trọng.

**DÒNG HỌ NGUYỄN
TẠI LÀNG GÒ CÁT CÙ LAO PHỐ**
Văn Lang

Nói đến Cù Lao Phố, Biên Hoà, dòng lịch sử thời Nam Tiến luôn nhắc đến vùng đất này như là cái nôi của công cuộc khai khẩn vùng đất Nam Phần của ông cha từ thuở trước. Từ những bước chân đầu tiên trên miền đất hoang vu, những lưu dân người Hoa và Việt đã cùng chung tay mở mang bờ cõi sinh cơ lập nghiệp, tạo dựng cho thế hệ mai sau một sản nghiệp vững chắc trăm năm. Những dấu tích về cuộc sống cũng như nếp sinh hoạt của những lưu dân này không gì thể hiện rõ nét bằng những dòng họ, dòng tộc mà người ta thường gọi với tên kính trọng là “**Kiến Họ**”.

Kiến Họ là danh xưng cho những dòng họ sinh sống chung trên một cuộc đất, mà tổ tiên năm xưa đã dày công khai phá, rồi sinh con đẻ cháu tiếp nối từ đời này sang đời khác. Tất cả đều sống hoà hợp chan hoà bên nhau trong tình thân tộc, nhân phẩm cao quý tình làng nghĩa xóm, và coi trọng huyết thống, khi có chung một tổ tiên, chung một nguồn cội.

Ở Cù Lao Phố có mấy Kiến Họ lớn là họ Nguyễn, Tống Đình, Bì, Trần, Đặng... Nhìn chung đều là những kiến họ có tổ tiên sinh sống từ thuở khẩn hoang lập ấp cho đến nay ngót hơn bảy đời, tất cả đều là những dòng họ có tiếng tăm trong vùng được nhiều người kính nể.

Nằm trong những Kiến Họ lớn, trong vùng Gò Cát làng Bình Hoà, Cù Lao Phố, có dòng họ *Nguyễn*, truyền tục đến nay cũng hơn tám đời, đây là một kiến họ lớn với trên dưới hơn 200 người. Kiến họ này không chỉ được coi trọng bởi quá trình ân đức khẩn hoang

của vị tiên tổ dòng họ, mà còn được người người kính nể bởi tấm gương hiếu học, đỗ đạt cao, thành những nhân vật có danh tiếng, địa vị trong xã hội... của những hậu duệ trong dòng họ Nguyễn.

Tương truyền, thuở trước vị tiên tổ của dòng họ Nguyễn làm quan dưới thời Chúa Nguyễn. Khi quân Tây Sơn chiếm ngự miền Trung, gia đình vị tiên tổ này phải chạy loạn nhằm tránh bị truy đuổi. Ông cùng gia đình dong thuyền xuôi về phương Nam tìm nơi sinh cơ lập nghiệp làm lại đời mới. Thuyền ông lênh đênh trên biển suốt bao tháng trời cho đến khi vào cửa Cần Giờ, ngược dòng sông (Đồng Nai ngày nay), đến vùng Cù Lao Phố thì thuyền tự cập bến ở khu vực bến nước gần đình Bình Hoà ngày nay.

Ông cùng gia đình bước lên vùng đất mới còn hoang vu, ít bóng người, biết rằng điềm báo linh ứng cho một nơi xây dựng cơ nghiệp truyền lại thế hệ mai sau, nên vị tiên tổ đã chọn làm chỗ khẩn hoang lập ấp tạo dựng đời sống mới.

Thuở xưa, việc khai khẩn còn lắm gian nan, khó nhọc. Nghe kể lại, từ sớm tinh mơ ông tổ đã vác rựa lên vai, tay xách ấm nước trà rồi ra sức phát hoang các vùng đất mịt mù rừng cỏ, để làm đất sinh sống và trồng trọt nông nghiệp. Công sức của ông, khẩn hoang cuộc đất, từ khu vực gần trường Nam Hà đến tận vùng đình Bình Hoà và chùa Phước Long, tạo nên một địa thế trải dài mà sau này con cháu trong dòng họ Nguyễn có nơi trú ngụ chung sống trong một khuôn viên rộng lớn, hơn 300 năm.

Từ đây, có thể thấy được công lao khai khẩn cuộc đất làng Bình Hoà của vị tổ dòng họ Nguyễn là vô hạn, tạo dựng một cơ nghiệp trên vùng đất mới. Đến nay, không có tài liệu nào chứng minh được danh tính của vị tiên tổ của dòng họ duy chỉ biết tên tộc của ông là **Nguyễn Văn Tới**, mộ phần của ông chôn tại chùa Phước Long, song có người lại cho rằng đây là ngôi mộ vọng.

Theo lời kể của những bậc cao niên, mỗi khi về thăm lại quê ở miền Trung, ông thường cỡi ngựa dong rũi mấy tháng trời mới quay về. Khi ông mất, dòng họ dựng mộ lớn có bài văn tế khắc trên bia, dấu tích ngôi mộ vẫn còn tại khuôn viên chùa Phước Long ngày nay.

Về truyền thuyết của ngôi mộ này cũng mang nhiều vẻ bí ẩn. Truyện kể, khi chôn cất vị tổ của dòng họ trong ngôi mộ bằng ô dước to lớn, phía trước có hai trụ biểu và văn bia chữ Hán, phía sau có vòng thành lớn có trụ sen, kiểu thức mộ song táng.

Ngôi mộ yên vị không lâu thì nghe đâu nơi đất Bình Xương - Bình Tự dân tình chết nhiều, mùa màng thất bát, gặp hoạn nạn bất trắc. Dân Bình Xương đi xem thầy địa lý thì nói là do ở Gò Cát có ngôi mộ lớn vượng khí cực thịnh, oai nghi và lẫm liệt đang triệt chân về phía Bình Xương - Bình Tự, làm nơi đây gặp xui rũi. Dân làng Bình Tự bán tín bán nghi nhờ thầy địa lý dùng bùa chú trừ yếm ngôi mộ, rũi thay sau khi mộ bị trừ yếm thì con cháu trong dòng họ Nguyễn trực hệ đời các con của vị tiên tổ này đều lần lượt chết dần, do bệnh tật và rũi ro.

Biết được long mạch tổ tiên bị phủ ếm, con cháu trong dòng họ Nguyễn họp bàn nhau nên lấy bước nhường nhịn mà tránh gây ân oán, lấy ân đức mà che phủ tà ma. Họ đã làm lễ di cốt vị tiên tổ sang chôn giấu một nơi bí mật bên khu rừng Bình Đa, đến nay đã mất dấu tích! Có lẽ vì thế mà dân cư Cù Lao Phố vẫn quen gọi đây là ngôi mộ vọng không hài cốt.

Truyện xưa tích cũ, nay đã truyền bao nhiêu thế hệ, không một ai có thể chứng minh được về lịch sử ngôi mộ này, chỉ nhìn nhận rõ rệt đây là ngôi mộ của tổ tiên dòng họ Nguyễn chứng tích qua bao thăng trầm của thời cuộc, một di chỉ của những cư dân đầu tiên khai khẩn miền Nam. Bao lớp thời gian phủ mờ, song lớp ô dước vững chắc như khối bê-tông vẫn còn đứng sừng sững thách thức cùng thời gian. Tiếc thay, ngôi mộ đang bị những người thiếu ý thức tôn trọng phá hỏng và đập bỏ, bao nhiêu luận điểm, thuyết phục đến nay vẫn chưa giải quyết, đây là một nỗi trăn trở đau lòng cho con cháu trong dòng họ Nguyễn.

Với quá trình hình thành dòng họ trải qua bao thế hệ ngót hơn 300 năm thăng trầm của lịch sử, con cháu trong dòng họ Nguyễn vẫn nêu cao khí khái của bậc hậu duệ kiến họ lớn. Họ luôn nêu cao tấm gương học hành đỗ đạt trở thành những người có địa vị trong xã hội đương thời như ông: Chánh Tổng Phước Vĩnh Thượng Nguyễn Văn Thi, Đốc Công Nguyễn Văn Tửu, Lục Sự Toà Án Nguyễn Văn Vàng, Trung Tướng Nguyễn Văn Là, Tổng Tham Mưu Phó kiêm Tư Lệnh Địa Phương Quân và Nghĩa Quân của

Quân Lực Việt Nam Cộng Hoà, Thanh Tra Ty Giáo Dục Nguyễn Văn Ngói, Trường Bá Nghệ Biên Hòa - Nguyễn Văn Sảnh, Nguyễn Văn Lào... Ngoài ra, dòng họ Nguyễn còn có hơn chục người theo nghề dạy học đều là những bậc giáo chức có tiếng trong nghiệp giáo dục.

Dòng họ Nguyễn còn là kiến họ lớn bởi sự sung túc do tính cần cù siêng năng của những người nhà nông chất phát, tạo lập cơ nghiệp của tổ tiên ngày càng rộng lớn. Tuy vậy, con cháu trong dòng họ và gia đình luôn giữ mối thuận hoà, luôn lấy căn bản của đời sống đạo đức mà tổ tiên truyền dạy để đối nhân xử thế, là hướng tiến đến điều thiện. Lấy nhân đức mà đối nhân, lấy thiện tâm mà xử thế, con cháu kính trọng thương yêu ông bà cha mẹ, bậc trưởng thượng thì bao dung quý mến con cháu.

Dòng họ Nguyễn kết thông gia với các họ Tống Đình, Đào, Tạ Quang, Trần, Lê...mối thông gia se kết trăm năm tạo nên mối liên hệ thân tộc ngày càng sâu dày, bám rễ vào đời sống của con người nơi đất Cù Lao Phố trải bao thế hệ. Qua bao cuộc biến đổi vẫn chân chất mộc mạc trong đời sống dung dị đúng chất miền Nam của những cư dân trên vùng đất mới.

Bao nhiêu thăng trầm của thời cuộc, bao nhiêu vòng lịch sử xoay chuyển, nay một số con cháu trong dòng họ Nguyễn đã phân nào sinh sống ở rất nhiều nơi trên thế giới. Dòng máu tộc họ Nguyễn hoà hợp cùng nhiều sắc tộc khác tạo nên sự hoà lẫn trong cuộc sống. Tuy nhiên, những bà con dòng họ nơi xa quê hương vẫn

luôn nhớ về nguồn cội, quê cha đất tổ, nơi chôn nhau cắt rốn. Những người con vì sinh kế mà tha phương nơi đất khách luôn hướng về với tổ tiên dòng họ, vì tình thân tộc luôn gắn bó dù ở xa quê hay ngay tại quê hương xứ Bưởi thân yêu này.

Không gì quý giá hơn khi con người sinh ra biết mình có một quê hương bản sở, một tổ tiên và dòng họ mà luôn là niềm tự hào khi bản thân mình là một thành viên, mang trong mình dòng huyết thống ấy, đó không gì so sánh bằng. Đôi khi con người ta còn mãi mê trong vòng xoay sinh kế, nhưng lắm lúc trong khoảng lặng của đời sống bỗng giật mình khi nhớ ra mình từ đâu sinh ra mà hiện hữu trong đời sống nay. Không gì đau đớn bằng một con người sinh ra đến khi muốn nhớ về nguồn cội về nơi mà mình đã sinh ra thì ngoài nhìn dấu vết chỉ nhoè trên khoé mắt!

Đã tự hào là một người con của xứ Bưởi - Biên Hoà oai hùng cùng sông Đồng, núi Bửu, họ lại thêm vinh dự được chảy trong mình dòng huyết thống của **Kiến Họ Nguyễn**, một dòng tộc bao đời truyền kế, luôn cao danh được người người nể trọng, một dòng họ mang trong mình vô vàng giá trị nhân văn về đời sống của những bậc tổ tiên khai hoang thuở trước nơi đất Cù Lao Phố này.

Đức nhân từ truyền tục con cháu. Họ sống đạo đức, nề nếp gia phong, gia tộc bao đời hình thành. Nên trong đời sống cộng đồng, sự dâng hiến tài sức mình giúp ích cho người cho đời, các con cháu đã làm rạng danh dòng họ Nguyễn, tại Làng Gò Cát Cù Lao Phố.

Văn Lang